

Infants Toddlers and Families

in Israel

THE I.B. HARRIS PROGRAM

BAR-ILAN UNIVERSITY

תינוקות טף ומשפחותיהם
בישראל

בחסות קרן הריס

אוניברסיטת בר-אילן

החברה הישראלית לריפוי בעיסוק בשיתוף קרן הריס, אוניברסיטת בר אילן מציגות:

הכשרת מרפאות / מרפאים בעיסוק לעבודה עם הורים

לתינוקות, פעוטות וילדים בסיכון התפתחותי

על פי הגישה התיווכית (MISC).

התערבות מוקדמת:

בעשורים האחרונים הולכת וגוברת ההכרה בחשיבות האבחנה והתערבות המוקדמות עם תינוקות ופעוטות בקבוצות סיכון להתפתחות בלתי תקינה.

מטרתה של ההתערבות עם תינוקות ופעוטות בסיכון הינה להעלות את ההסתברות למסלול התפתחות טוב יותר בילדות ובהתבגרות. הנחת היסוד בהתערבות מוקדמת הינה שבגיל הרך ניתן לייצר עבור ועם הילד שינוי ביתר קלות ובפחות השלכות ועלויות על המשפחה ועל הקהילה, מאשר טיפול בקשיים קיימים בשלב מאוחר יותר.

גורמי סיכון והגנה בהתפתחות הילד:

גורמי הסיכון להתפתחות בלתי תקינה, נחלקים לאלה הקשורים בסביבתו של הילד (מאפיינים של הוריו, מצב סוציאקונומי, קשיים בריאותיים במשפחה וכו'), ולאלה הקשורים בקושי תפקודי של הילד, הנובע מליקויים ביולוגיים-גנטיים מולדים.

אל מול גורמי הסיכון קיימים גורמי הגנה התפתחותיים בעלי פוטנציאל למתן ואף למנוע את השפעתם השלילית של גורמי הסיכון על התפתחותו של הילד.

איכות אינטראקציית הורה-ילד כמקוד להתערבות מוקדמת עם ילדים בסיכון:

מבין גורמי הסיכון וההגנה הרבים והמגוונים המשפיעים ישירות או בעקיפין על התפתחותו של הילד, לאיכות הקשר או האינטראקציה שיש לילד עם המבוגרים המטפלים בו, בראש ובראשונה הוריו, ישנה את ההשפעה המשמעותית ביותר, לטוב ולרע. דהיינו, אינטראקציית הורה-ילד רגישה

ומותאמת יכולה לשמש גורם מתווך ראשוני בחשיבותו להתפתחות מיטבית ולתמוך באינטראקציות משמעותיות עם הסביבה האנושית והפיזית העומדים בבסיס התפתחותו של הילד. באופן כזה, אינטראקציה איכותית עם ההורים יכולה ולהבטיח תפקוד והשתתפות טובים יותר בהמשך ההתפתחות ואף למתן ולמנוע קשיים התפתחותיים נוספים וקשיים רגשיים הנלווים להפרעות התפתחותיות מאובחנות.

לעומת זאת, אינטראקציית הורה-ילד שאיננה איכותית ומותאמת ואף שלילית ופוגענית, עלולה ליצור קשיי תפקוד והתפתחות משמעותיים גם במקרה של פוטנציאל התפתחותי מולד תקין.

המודל התיווכי להתערבות מוקדמת

MISC -Mediational Intervention for Sensitizing Caregivers

המודל התיווכי להתערבות מוקדמת פותח במסגרת המגמה להתפתחות הילד ותוכניות הריס ובייקר, בביה"ס לחינוך, באוניברסיטת בר-אילן. המודל הבסיסי מיוחס לגישה התיווכית (פויירשטיין ורנד) והותאם להתערבות מוקדמת עם תינוקות ופעוטות ע"י פרופ' פנינה קליין ז"ל, כלת פרס ישראל. המודל נבדק ויעילותו בקידום איכות אינטראקציית הורה-פעוט ובקידום התפתחות הפעוט הוכחה במחקרים עם אוכלוסיות שונות ובניהן פעוטות בסיכון סביבתי, פעוטות עם תסמונת דאון, פעוטות עם ליקוי בעיבוד חושי וויסות עצמי ועוד.

המודל ממוקד בקידום איכות אינטראקציית הורה-ילד ומתמקד בהגברת המודעות של ההורה להתנהגותו האינטראקטיבית עם ילדו ולהשפעתה על התפתחותו. במסגרת המודל קיימת התייחסות להבדלים בין תרבותיים ובין אישיים של ההורים והמשפחה ולהבדלים אינדיבידואליים בין ילדים. המודל מיושם באמצעות צילומי אינטראקציית הורה-ילד יום יומיות במסגרת הקליניקה ובמסגרת הבית וניתוח הסרטונים עם ההורים תוך שימת דגש על קידום יכולתם של ההורים להתנהגות רפלקטיבית, מווסתת, תומכת בעצמאות ומקדמת ידע ומיומנויות של הילד.

המודל התיווכי להתערבות מוקדמת מתאים גם ליישום מרחוק באמצעות הזום.

תכנית ההכשרה מיועדת למרפאות בעיסוק בעלות ניסיון של 5 שנים לפחות בהתפתחות הילד העובדות במסגרות חינוכיות, מרכזי התפתחות הילד וקליניקות. הקבלה לקורס מותנית בראיון אישי.

הקורס מוגבל ל-15 מרפאות בעיסוק משתתפות בלבד על מנת לאפשר ליווי, הדרכה ולמידה אופטימליים.

הקורס יכול סה"כ 18 מפגשים באורך של 4 שעות אקדמיות כל מפגש (סה"כ 72 שעות) בשלשה חלקים כמפורט:

חלק ראשון: 3 מפגשים של למידה תאורטית (12 שעות)

חלק שני: 13 מפגשים של השתלמות מעשית בעזרת סרטוני וידאו (52 שעות)

חלק שלישי: 2 מפגשי מעקב והטמעה (8 שעות)

הקורס יערך בימי ראשון בין השעות 16:00-19:15

אופן ההנחיה:

ההכשרה כוללת הצגה של חומר תאורטי רלוונטי כבסיס ליישום הקליני, ניתוח של מקרים המצולמים בוידאו ודיון קבוצתי מונחה המשלב בהם לאור העקרונות התיאורטיים.

דרישות הקורס:

- נוכחות והשתתפות פעילה במפגשים
- הגשת עבודה מסכמת: כוללת ניתוח של המקרה שהוצג לאור התכנים שנלמדו בהכשרה. הסבר ופרטים יינתנו למשתתפות בתחילת ההכשרה.

הקורס יועבר ע"י מנחות מהיחידה ההתפתחותית בתוכנית הריס, בהנחיה משותפת:

דר' נורית יגרמן - מנהלת היחידה הקלינית-מחקרית במרכז בייקר, מרפאה בעיסוק בעלת תואר שני ושלישי בחינוך/התפתחות הגיל הרך. בעלת ניסיון רב בעבודה עם הורים ופעוטות עם קשיי ויסות ותקשורת. מרצה וחוקרת בתחום התפתחות הגיל הרך.

איילת דוד – מרפאה בעיסוק בעלת תואר שני בהתפתחות הילד, אחראית המחלקה לריפוי בעיסוק במרכז לגיל הרך ברמת גן. מרצה באוניברסיטה בחוג לריפוי בעיסוק באוניברסיטה העברית ומדריכה אנשי מקצוע. בעלת ניסיון רב בעבודה עם הורים ופעוטות עם קשיי ויסות ותקשורת.

שירה שייביץ- מרפאה בעיסוק בעלת תואר שני בריפוי בעיסוק מאוניברסיטת תל אביב, מדריכה לריפוי בעיסוק בגני תקשורת בעמותה לילדים בסיכון לפי מודל Dir, בעלת ניסיון רב עם פעוטות וילדים עם קשיי ויסות ותקשורת, מטפלת במרכז לגיל הרך ובקליניקה פרטית.

ישתתפו בהנחיה גם אנשי צוות נוספים מהיחידה הקלינית התפתחותית בבר אילן כולם בעלי תואר שני ודוקטורט ובעלי ניסיון רב בעבודה עם הורים והכשרת אנשי צוות לעבודה על פי ההתערבות המוצעת בהשתלמות.

תכנית ההכשרה

חלק ראשון: תיאורטי

תאריכים: 21/3, 14/3, 7/3, 28/2

שלשה מפגשים של 4 שעות אקדמיות (סה"כ 12 שעות) שבמהלכם ידונו הנושאים הבאים:

* **חשיבות העבודה עם הורים לילדים בגיל הרך הנמצאים בסיכון התפתחותי.**

* **היכולת האנושית לויסות עצמי-** הגדרה, הסבר, סקירה התפתחותית וממצאי מחקרים עדכניים.

* **עיבוד חושי:** הבסיס הניורופיזיולוגי המולד של היכולת לויסות עצמי. נבין את הקשר בין עיבוד חושי וויסות עצמי, נדייק בהגדרות השונות המתייחסות לקשיים השונים בתחום זה ונכיר מדדים שונים להערכת היכולת לעיבוד חושי- שאלונים, תצפיות ומדדים פיזיולוגיים.

* **התייחסות לאבחנות השונות של קשיי תפקוד המבוססים על ליקוי בעיבוד החושי-** דגש על ליקוי בתכנון תנועה (דיספרקסיה) בגיל הרך. תחום מרכזי בהבנת התפקוד האנושי שעדין לא מקבל את תשומת הלב הראויה.

* **המודלים העיקריים של ליקוי בעיבוד חושי וויסות עצמי.**

* **עיבוד חושי וויסות עצמי תקינים ולקויים אצל תינוקות ופעוטות.** הסבר, תוצאות מחקרים, סימפטומים ודרכי הערכה.

* **קשר הורה-ילד בגיל הרך: הבסיס הנרכש של היכולת לויסות עצמי.** נבין את ההתפתחות של דפוסי הויסות ההדדי בין הורה וילד המתהווים במהלך שלושת שנות החיים הראשונות ומשפיעים על יכולות הויסות העצמי המתגבשות של פעוטות וילדים צעירים.

* **ההורה כסביבה: הבדלים אינדיבידואלים בין הורים.** נתוודה להערכה והמשגה של הבדלים במאפיינים הוריים, כגון סגנונות הורות ורמת מודעות הורית, המשפיעים על קשר הורה-ילד על פי ספרות עדכנית מהשדה והמחקר.

* **אתגרים ייחודיים באינטראקציית הורה-ילד עם ילדים בעלי ליקוי בעיבוד חושי וויסות עצמי.** נתייחס לאתגרים ספציפיים העומדים בפני ההורים באינטראקציה עם ילדים בעלי קשיים בעיבוד חושי וויסות עצמי. נדגים כיצד המאפיינים המולדים של הילד מקשים על יכולתו של ההורה להישאר מווסת ומותאם במסגרת האינטראקציה עם ילדו.

* **MISC-SP: תוכנית התערבות לקידום איכות אינטראקציית הורה-ילד עם ילדים עם ליקוי בעיבוד חושי וויסות עצמי -** עקרונות מרכזיים של הגישה.

* **קשיי שינה והאכלה בגיל הרך והשפעתם על איכות האינטראקציה.**

** **חומרים תאורטיים נוספים הרלוונטיים לתיאורי המקרה שיוצגו, ישולבו גם במפגשי ההשתלמות המעשית באופן תדיר.**

חלק שני: השתלמות מעשית

תאריכים: 4/4, 11/4, 18/4, 25/4, 2/5, 9/5, 23/5, 30/5, 6/6, 13/6, 20/6, 27/6, 4/7

הסדנא המעשית ליישום תוכנית ההתערבות תכלול 13 מפגשים של 4 שעות אקדמיות כל אחד (סה"כ 52 שעות), שבמהלכם תעבוד קבוצת המשתלמות/משתלמים על תיאורי מקרה והשינויים שחלים בהתנהגות ההורה, באיכות האינטראקציה ובתפקודו של הילד בעקבות ההתערבות הנלמדת בהשתלמות. כבסיס לתוכנית ההתערבות הקבוצה תכיר ותילמד דרכי העברת כלי איבחון להערכת התיפקוד הסנסורי-ויסותי של הפעוטות (הערכה קלינית ושאלוני הורים).

הסדנא מבוססת על עבודה קבוצתית באמצעות סרטי וידאו של אינטראקציות הורה-ילד המצולמות לאורך ההתערבות, ע"י המשתתפות בהכשרה.

פרטים לגבי בחירת המקרים לעבודה בסדנא והנחיות לגבי הצילומים יידונו בהמשך.

חלק שלישי: ליווי בישום הגישה

תאריכים: 3/10, 29/8

לאחר סיום המפגשים של ההשתלמות המעשית, יערכו 2 מפגשי הדרכה נוספים (סה"כ 8 שעות) עם הקבוצה, במרווחי זמן של כחודש ביניהם, בכדי לעקוב אחר אופן יישום ההתערבות במסגרות העבודה השונות.

לפרטים נוספים ניתן לפנות במייל: isot@013.net

עלות בהרשמה מוקדמת (עד ה-1.2.2021):

חבר בחברה הישראלית לריפוי בעיסוק בהרשמה מוקדמת: 4900 ₪

לא חבר 5200 ₪

עלות בהרשמה מאוחרת:

חבר 5000 ₪

לא חבר 5300 ₪

• פתיחת הקורס מותנית במינימום משתתפות.